

Nr 346.

Av herr Persson i Stockholm m. fl., *angående utredning om inrättande av ett centralt statligt organ för genomförande av en landsplanering.*

Tillkomsten och utvecklingen av våra städer, köpingar och municipalsamhällen samt av stations- och industriorterna och övriga tätbebyggda samhällen karakteriseras i sin helhet sett av planlöshet. En del städer utvecklas till att bli stå stora, att deras storlek medför ofördelaktiga verkningar för såväl innevanarna i dessa städer som för landet i dess helhet. Andra städer och orter däremot hindras i sin utveckling på grund av att de inte förfoga över tillräckligt med lämplig mark för byggnadsändamål eller av att de inte förmå erbjuda konkurrerande kommuner i fråga om fördelaktiga tomter och tomtpriser åt industriägare. I många fall utvecklas därtill tidigare blomstrande samhällen bakåt på grund av att industriägare slå igen industriföretag etc.

Man kan planlägga varje enskilt tätbebyggt samhälles utveckling med stöd av gällande stadsplanelagstiftning. Detta betraktas som en angelägenhet för varje stad eller kommun för sig. Att sådan planläggning sker är också utan tvivel nödvändigt. Men om man erkänner detta som en nödvändighet, hur mycket nödvändigare måste det då inte vara *att utvecklingen i landet i dess helhet sker efter en viss bestämd plan, förestavad av vad folkförsörjningens, försvarets, transportförhållandenas och medborgarvårdens alla olika intressen kräva.* Någon sådan planläggning förekommer dock icke från statsmakternas sida.

För att en sådan enligt vår mening nödvändig planläggning skall kunna ske och de i en sådan uppdragna riktlinjerna genomföras måste de enskilda markägarnas oinskränkta bestämmanderätt över marken begränsas. *Staten måste tillförsäkra sig förfoganderätten över all den mark, som är erforderlig för att bereda anläggningsmöjligheter för industri- och bostadsbyggnader i de områden, där samhällsintressena kräva att de förläggas.* Denna mark skulle sedan av staten endast utlämnas mot tomträtt. Av de inkomster, som i form av tomträttsavgälder inflyta till staten, kunna sedan de utgifter bestridas, som bli erforderliga för att ge markägarna skälig ersättning för ingreppet i deras fria förfoganderätt över marken.

Staten bör vidare bestämma över vilka markområden, som få utnyttjas för uppförandet av större industribyggnader för olika ändamål och för tätbebyggelse av bostadshus.

Om statsmakterna skaffade staten sådan förfogande- och bestämmanderätt över den mark, som behövs för byggnadsändamål, så skulle planmässigheten vid utbyggandet av städerna och övriga tätbebyggda samhällen inte längre behöva inskränka sig till vad man nu kallar "stadsplanering". Man skulle därtill kunna genomföra *en landsplanering*.

Med en landsplanering av åsyftat slag skulle följande fördelar kunna ernås:

- 1) Industrianläggningarna skulle komma att bli placerade å de platser i landet, där det ur folkförsörjningens, försvarets, trafikförhållandenas och befolkningspolitikens olika intressesynpunkter är nödvändigt, att de förläggas.
- 2) Uppkomsten av sådana arbetslöshetsområden, som nu uppstå när föråldrade industrier nedläggas, skulle kunna förhindras genom att statsmakterna dirigera dit ny industri.
- 3) Områdena för uppförandet av boningshus skulle utan hänsynstagande till kommunala gränsförhållanden eller andra omständigheter kunna förläggas till de platser, som vore lämpligast ur såväl hälsosynpunkt som ur synpunkten av att industriernas behov av arbetskraft blir tillgodosett.
- 4) Tomtjobberi och enskilda markägares oförtjänta inkomster av jordvärdestegring skulle upphöra.
- 5) En nödvändig begränsning av storstädernas tillväxt skulle kunna genomföras.
- 6) Den osunda konkurrenskampen mellan olika städer och kommuner för att locka industrien till respektive platser skulle upphöra.
- 7) En landsomfattande planlighet i industri- och bostadsbyggandet skulle förenkla trafikproblemen och förbilliga transportkostnaderna, möjliggöra ett effektivt utnyttjande av landets krafttillgångar, underlätta lösandet av frågorna om vattenförsörjning och avlopp samt möjliggöra en god lösning av frågorna om fritidssysselsättning och rekreation genom ordnandet av tillräckligt antal och lämpligt förlagda fritidsreservat, nationalparker, idrottsplatser etc.
- 8) En planmässig och rationell fördelning av industrien ute i landet skulle även verka till fördel för jordbrukarnas avsättningsmöjligheter för sina produkter. Ävenså skulle ett utnyttjande av odlad jord för byggnadsändamål i största utsträckning kunna förhindras.
- 9) Beredandet av möjlighet till en centraliserad planläggning av åsyftat slag skulle samtidigt kunna bli ett instrument för att utjämna de motsättningar som nu råda mellan stad och landsbygd, när den skulle göra det möjligt för statsmakterna att företa en hel del åt-

gårder i syfte att flytta ut många av stadens fördelar även till landsbygdens folk och därmed samtidigt utjämna pris- och inkomstförhållandena i städerna och landsbygden. Därmed skulle en landsplanering även bli ett effektivt medel mot flykten från landsbygden.

Med hänvisning till det anförda föreslås,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om utredning och förslag om inrättandet av ett centralt statligt organ för genomförandet av en sådan *landsplanering*, som i denna motion skisserats, samt därtill utredning och förslag om den nya lagstiftning som är erforderlig för att kunna tillerkänna det föreslagna planeringsorganet de befogenheter, som äro nödvändiga för genomförandet av en landsplanering av i motionen åsyftat slag.

Stockholm i januari 1945.

Set Persson.

Helmer Holmberg.

Gösta Kempe.

Axel Nordström.

Gunnar Adolfsson.

Erik Jansson.

O. F. Persson.

Erik Karlsson.

K. E. Senander.